

KULTUR OG IDEER

Tips oss kultur@vl.no

Denne kvinnen her og

Andre mennesker er alltid noe annet enn vi tror.

ANMELDELSE KJETIL RØED

kultur@vl.no

Man trenger ikke være feminist for å legge merke til at kunsthistoriens kvinner blir sett på, direkte eller indirekte, mer enn de selv er aktive, handlende subjekter. Man trenger heller ikke være kjønnsforsker for å se at det fortsatt finnes forestillinger om kjønnsroller, kropp og skjønnhet som kuer kvinner ellers i samfunnet. Du trenger bare å se på noen reklamesnutter eller TV-programmer en fredagskveld.

Men veien fra å bli oppmerksom på slikt, til å ta konsekvensen av det og frigjøre seg fra vrangforestillingene, er ikke nødvendigvis enkel.

Alternative bilder. Den amerikanske fotografen Francesca Woodman (1958–1981), som døde for egen hånd da hun var 22, skapte fotografier hvor «det kvinnelige» ikke er noe som gir seg selv, men er i stadig utvikling og dialog med sine omgivelser og betrakter. På sitt beste river Woodman ned kvinnen ned fra pedestal, enten det er kvinnens «skjønnhet» eller «mysterium» det er snakk om.

I *Untitled Rome* (1977–78) ser vi en kvinneskikkelse ligge på gulvet med ryggen til oss. Hun ligger i hjørnet – til høyre for en sokkel som prydes av silkepapir. Figuren som har erstattet skulpturen er ikke opphøyd i marmor eller bronse, men en høyst virkelig kropp som nekter å foreviges.

Jeg har sans for at Woodman ikke fremsetter noe skråsikkert motsvar til den fraværende skulpturformen, men i stedet plukker fra hverandre situasjonen med en virkelig kropp som punktum. I forgrunnen av bildet finnes jo også krøllete papirflak, som om – i likhet med papiret på sokkelen – hele arrangementet er en gave til betrakteren som det er vår oppgave å finne ut av hva innebærer.

Woodman erstatter forenklerde bilder av kvinner med tvil, nysgjerrighet, undring. Hun skaper en scene for undersøkelse, ikke beundring.

Hennes fotografier rommer

Kunst

GALLERI K, Oslo
FRANCESCA WOODMAN
11. januar–17. februar

Sterk avmystifisering av kvinnen i kunsthistorien.

en pause fra det vi kanskje ellers ikke kan løsrive oss fra. Hun gir det objektiverende blikket på kvinnen en twist som ikke kan reduseres til feministiske agendaer eller kritikk av stereotype kjønnsbegrep.

Blikk på kvinner. I *Untitled* (Providence Island, New York, 1976) ser vi en kvinne – kanskje henne selv – sitte med en glassplate klemt mot sitt høyre bryst. Ved siden ser vi et annet fotografi hvor glassplaten forflyttet seg ned til kjønnnet. Også her er glassplaten press mot underlivet en innramming som deler opp kroppen med sin rasjonelle, kjølige form. Den kvadratiske platen er i konflikt med den levende kroppens sårbarhet.

Jeg klarer ikke å unngå å tenke hvordan det objektiverende blikket på kvinner gjennom historien samsvarer med hvordan museer organiserer verden bak glass og ramme. Men også hvordan det som havner bak glasset forandres gjennom innrammingen slik glassplaten som presses mot kvinnens kropp deformerer det sårbare brystet med sin kalde geometri.

Utenfor boksen. For hva er det som plasseres bak glass i kunsten? Som regel er det viktige kunstverk eller artefakter av forskjellige slag organisert etter et etablert system. Med stilbetegnelser, dateringer og proveniens holdes det orden i rekene, enten det nå er kubisme, samiske sjamanrommer, smykkekunstens utvikling eller kvinnens idealiserte skjønnhet det er snakk om. Men gjennom utstillinger og samlinger blir det fremviste både underordnet et

bestemt kunnskapsregime, og samtidig tilført verdi som defineres av organiseringen. Det er denne doble logikken hvor innrammingen både tilfører verdi til og begrenser det vi ser som låser oss, synes Woodman å antyde.

Går vi utenfor rammene vil også vi, som betraktere, blottstilles i vår egen vurdering.

Det museale dukker også opp i et annet bilde, hvor vi ser en naken kvinne plassert – lik et utstoppet dyr – i en glassmonter. Ovenpå monteret ligger en annen kvinne som en påminnelse om at det virkelige livet, den levende kroppen, er på utsiden av rammene, utenfor boksen.

Kvinnens natur. En av mytene om kvinner er at de er i kontakt med naturen, med urkreftene i oss, noe blant annet den amerikanske skribenten Camille Paglia hevder i den toneangivende essaysamlingen *Sexual Persona* (1990).

Woodman undergraver også denne forestillingen sjarmerende enkelt. I et av verkene ser vi nemlig en kvinne med hånleddene

Francesca Woodman skaper en scene for undersøkelse, ikke beundring.

dekket med bark. Hun befinner seg i en skog og strekker hendene opp i været, litt på skakke, slik at de samsvarer med retningen trestammene i bakgrunnen vokser i. Kroppen speiles i naturen og omvendt. Igjen: Det naturlige i kvinnen er ikke noe gitt, noe selvfølgelig, men snarere noe man tar på seg, slik barken trekkes på som et smykke.

Woodman peker hele tiden mot det konkrete mennesket, det levde livet – at den vi har fremfor oss, eller kanskje bare den høyst reelle andre vi tenker på, aldri vil kunne settes på begrep. For ingen – ingenting – kan fanges i en idé eller et bilde uten å lide under det. Woodman viser oss derfor at det er denne kroppen, dette konkrete mennesket, hver eneste gang, hele tiden, som er en kvinne – ikke de generelle ideene om «hvordan kvinner er».

77 **Jeg klarer ikke å unngå å tenke hvordan det objektiverende blikket på kvinner gjennom historien samsvarer med hvordan museer organiserer verden bak glass og ramme, skriver Kjetil Røed om Francesca Woodmans bilder.**

nå

NED FRA SOKKELEN: I *Untitled Rome* (1977–78) ligger en kvinneskikkelse på gulvet med ryggen til oss. Hun ligger i hjørnet – til høyre for en sokkel som prydes av silkepapir. Figuren som har erstattet skulpturen er ikke opphøyd i marmor eller bronse, men en høyst virkelig kropp som nekter å foreviges, skriver Kjetil Røed.

Foto gjengitt med tillatelse fra Charles Woodman